

ELEKTRONISKIE VINGRINĀJUMI ATDZĪVINA STUDENTAM LATĪŅU VALODU¹

Dainis Zeps

LU Matemātikas un Informātikas institūts, Raiņa bulvāris 29, LV-1050 Rīga, Latvija, Email:
dainize@cclu.lv

Līdz ar jaunu programatūras rīku rašanos ir parādījusies iespēja veidot tehnoloģiskas vides sarežģīta hiperteksta sintēzei, kas kalpo elektronisku vingrinājumu izveidei seno valodu apmācībā. Autors tāpat kā visi seno valodu skolotāji ir bijis liecinieks draudošai mūsdienu parādībai, ka seno valodu apmācība visā pasaulē sarūk. Pēdējo gadu laikā līdz ar INTERNETA straujo attīstību ir iezīmējusies pretēja tendence, proti, interese par senajām valodām piedzīvo zināmu renesansi. Šis darbs atspoguļo autora pūliņus palīdzēt kolektīvajā darbā šo renesanses tendenci padarīt neatgriezenisku.

Autors ir izveidojis mājas lapu INTERNETā, kur studentam tiek piedāvāta Faidra fābulu atlase[1] lasītprasmes vingrināšanai latīņu valodā [“Reading Exercises in Latin”, <http://ablemedia.com/ctcweb/showcase/zepsphaedrus.html>]. Šī lapa ir saņēmusi trīs *AbleMedia* apbalvojumus: bronzas, sudraba un zelta kausiņus [*chalice*].

Vingrinājuma teksts ir izvietots trīs rāmjos (sk. [attēlu](#)). Pirmais [augšējais] rāmis satur pašu fābulu un [tās pārstāstu prozā][1]. Katra latīņu valodas forma latīņu tekstā, kas ievietota šajā rāmī, ir savienota ar hipersaiti ar šai formai atbilstošo vārdnīcas sadaļu otrajā [vidējā] rāmī. Latīņu valodas forma vārdnīcā ir savienota ar hipersaiti ar vārdkopu trešajā [apakšējā] rāmī. Savukārt latīņu valodas forma vārdkopā ir savienota ar hipersaiti ar kādu citu vārdkopu, kuŗa satur šo pašu formu no dotā teksta.

Students, lasot doto tekstu, var ne tikai atrast katru vārdu vārdnīcas sadaļas rāmī, bet arī šo pašu vārdu ieraudzīt vienā vai vairākās vārdkopās, kas ilustrē šī vārda valenci (spēju piesaistīt vārdus vai teikuma locekļus), ļauj atpazīt tā funkciju un nozīmi kontekstā. Šāds elektronisks vingrinājums ļauj ar elementārām latīņu valodas zināšanām lasīt autentisku literāru tekstu, neizmantojot citus mācīblīdzekļus. Sava koncentrētā rakstura un pārskatāmības dēļ šāds vingrinājumu tips dod iespēju gūt pozitīvu mācīšanās pieredzi un motivē studentu latīņu valodas tālākai apguvei gan pasniedzēja vadībā gan patstāvīgi. Strādājot ar šāda veida vingrinājumiem studentam ir iespēja uzkrāt pietiekamu faktu materiālu, kas atļautu patstāvīgi saskatīt valodas likumsakarības, atklāt valodas likumus.

Vārdnīcas sadaļu sintēzei tiek izmantota datorprogramma automātiskā vārdnīca WORD [<http://users.erols.com/whittaker/words.htm>], kuŗas autors ir William Whittaker. Šī vārdnīca ļauj sintezēt vārdnīcas sadaļu virkni uzreiz visam tekstam. Lai panāktu labāku pārskatāmību un samazinātu kopējo datu apjomu, liekās vārdnīcas sadaļas tiek izmestas.

Ir izveidota pietiekami pilnīga rīku kopa, kas ļauj visu vingrinājuma izveides procesu automatizēt. Pagaidām gan to var izdarīt tikai autors pats, jo šis process ir pietiekami garš un komplikēts.

Hipersaišu sintēzi veic ar divām caurskatēm. Vispirms sasaista vārdkopas savā starpā, proti, izveido 3-3 saites. Tad ar vienu caurskati saista tekstu ar vārdnīcas sadaļām, un vārdnīcas sadaļas ar vārdkopām, proti, vienlaicīgi izveido 1-2 un 2-3 saites.

¹ Šis pētījums ir veikts ar granta 97.0247 [Latvijas Zinātnes padome] atbalstu.

Programatūras rīku izveidē ir izmantotas datu struktūras, kādas apraksta [2]. Autors šeit ir izmantojis savu pieredzi realizējot efektīvus grafu-teorētisku algoritmus.

Programatūras rīki ir veidoti paralēli izmantojot Microsoft Word97 makrosus [Visual Basic] un DELPHI5.

Salīdzinājumam ar šo sistēmu ir jāmin pēc apjoma nesalīdzināmi lielākā sistēma, kas tiek veidota *Perseus* projekta ietvaros [<http://perseus.csad.ox.ac.uk/>], ko realizē Tufts universitāte sadarbībā ar vairākām citām akadēmiskām institūcijām un muzejiem. Par *Perseus* sk. [<http://perseus.csad.ox.ac.uk/classicsDept/resources.html>]. Mūsu sistēmā iekļautā vārdkopu sadaļa ir priekšrocība, kādas nav lielajā *Perseus* sistēmā.

[1] Gr. Smelters, Faidra fabulas. Izlase. Ievads, teksts ar vingrinājumiem, paskaidrojumi, vārdnīca un sintakses pielikums, Rīgā, 1939.

[2] A. V. Aho, J. E. Hopcroft, J. D. Ulman, The Design and Analysis of Computer Algorithms, Addison-Wesley Publishing Company, 1976.

<u>De Vulpe et Uva</u>	<u>Interpretatio Latina</u>
<p>1</p> <p>Fame coacta <u>vulpes</u> <u>alta in vinea</u> <u>uvam</u> <u>appetebat</u>, <u>summis saliens</u> <u>viribus</u>. <u>Quam tangere ut non potuit</u>, <u>discedens ait</u>: "<u>Nondum matura es</u>; <u>nolo acerbam sumere</u>." <u>Qui, facere quae non possunt</u>, <u>verbis elevans</u>, <u>adscribere hoc debebunt exemplum sibi</u>.</p>	<p><u>Vulpes inedia in vite sublimi uvam</u> <u>appetebat assiliens totis viribus</u>. <u>Ubi hanc attingere nequivit</u>, <u>abiens dixit</u>: <u>Adhuc non est mitis</u>; <u>non cupio asperam capere</u>. -- <u>Qui verbis minuunt id, quod praestare nequeunt</u>, <u>debeunt sibi assignare hanc fabulam</u>.</p>
<p><u>vulpes</u> N 3 3 NOM S FT</p> <p>lapsa</p> <p>2</p>	
<p><u>Fame coacta vulpes</u></p> <p>3</p>	